

PIXAVINS, PAROTS, ESPIADIMONIS

Santa Madrona: a la fi vaig descobrir el misteri. Dins el meu imaginari infantil hi havia dues bèsties terribles que em nodrien les pors nocturnes. La primera era un estrany animal que es transformava en pixaví després de molt de temps de ser un vampir de les bestioles de les basses i les sèquies de la marjal, segons m'explicava el pare. El segon (el mateix animal!), les libèl·lules gegantines, de quasi un metre, que havien viscut durant el carbonífer i que apareixien en aprimorats dibuixos dels fascicles «Ciencias Naturales», que publicà Bruguera als anys seixanta. A Castelló diem pixavins a les libèl·lules xicotetes: els *Sympetrum*, entre els quals el més popular és el *S. sanguineum* el pixaví de la fava roja. A més dels parots, grans aèsnids, també hi havia els cavallets del dimoni, els *Calopteryx* que vaig veure per primera vegada, vídues primmirades, a la bassa de l'ermita de Santa Cristina, a Eslida, a tocar de la serra d'Espadà. El nombre de noms populars dels odonats és ingent i això em va inspirar la versió nominalista del poema *Ànima juganera* (*Llibre de voliaïnes*). Pixaví, per exemple, només l'emprem per designar libèl·lules a Castelló. Aquest terme té uns altres significats: petimetre; llavors, però, no és cap odonat.

Els hi he fet haikús: les libèl·lules són la metàfora de la fragilitat i l'efímer. Ales de vidre tallades per l'*art nouveau* de l'evolució (o la cooperació) i la tristesa de la mort. Símbols que no amaguen —perquè no són excloents— la terrible i acarnissada agressivitat carnívora de les lleis entomològiques, de les lleis humanes. Odonat: «el de les barres amb dents». Però no, no podem conservar aquella bellesa tràgica, cruel i delicada alhora. A diferència de les papallones, ens era impossible mantenir aquells vermells tan vius, aquells ulls diamantins eternitzats, secs, amb una agulla. D'ací aquest lament tardoral, un *collige virgo rosas* insectívor:

Un pixaví mort
sobre molsa humida
plouen espores.

Antoni Albalat, *Ànima juganera II* (versió nominalista) de «Llibre de voliaïnes, també dit versos de la pedra seca». Antoni Albalat, 1999, premi Vicent Andrés Estellés de Poesia. València, 3 i 4, Eliseu Climent editor.

«UN PIXAVÍ MORT
SOBRE MOLSA HUMIDA
PLOUEN ESPORES»

Aquella fragilitat era també el presagi del que havia de vindre: la destrucció de les marjals, el silenci de les granotes davant l'embranchida imparable de l'especulació urbanística, el ciment i els plaguicides: les avingudes estèrils. Les nits van perdre el perfum de la tarongina, el cant dels grills i l'imaginari fabulós de la infantesa s'hi va dissoldre amb els seus monstres. Més tard els vaig retrobar en uns altres indrets: subtilíssims coenagrionids blau cel al Pont Romà de Penyagolosa i a la Garrotxa; l'*Aeshna cyanea* ponent ous amb despreocupació a la Farma, a cavall entre Siena i Grosseto. I de bell nou, la sageta de foc d'Ovidi Montllor i Joan Salvat-Papasseit: el *Sympetrum sanguineum*, tot un deliciós estiu, a l'antena d'un turisme aparcant vora la font de la minúscula plaça del Rector Maroig, a Bunyola, al cor de la serra de Tramuntana, a Mallorca. No tot estava perdut, santa Madrona havia fet el miracle que Amades va recollir: els diables van baixar a Barcelona per ensulsir Montjuïc, a llocs d'espiadimonis com àguiles. La santa els va convertir a la mida que tenen a hores d'ara i els va encarregar investigar actes hagiogràfics; els va alliberar d'aquells genets. Potser s'encetava la primera morfogènesi etnoentomològica, i potser, per això, malgrat la desfeta dels hàbitats naturals, d'un temps ençà encara se'n veuen, orfes de l'aiguamoll i senill que va cantar Miquel Peris. I si no, haurem d'enlairar-los, una altra vegada, amb vistosos colors, amb ferro, si cal, per preservar aquells jardins perduts de la infantesa:

...els llindars dels jocs
i de l'existència, dels camps de gramínies
i herbassars on els pixavins de la fava roja
es gronxaven damunt l'erbei més alt,
com petites banderes d'un minúscul exèrcit
de guerrers feudals i cuirassats: insectes.

ANTONI ALBALAT SALANOVA

Poeta

IL·LUSTRACIÓ: MIQUEL NAVARRO
Insectes, 1998. Aquarel·la, 41x31 cm.

